

EURÓPA PRE OBČANOV:
**EURÓPSKA
PAMÄŤ**

EURÓPSKY
KONTAKTNÝ
B-D

OBSAH

Pár slov na úvod	4
Člověk v tísní Slovensko.....	8
Člověk v ohrožení.....	12
Dokumentačné stredisko holokaustu.....	16
Mesto Piešťany	20
Múzeum SNP v Banskej Bystrici	24
Post Bellum	28
Projekt Fórum	32
Ústav pamäti národa	36
Praktické informácie na záver.....	48

PÁR SLOV NA ÚVOD

Pavel Tychtl, program Európa pre občanov,
Generálne riaditeľstvo pre vnútorné záležitosti
a migráciu, Európska komisia

OTVORIŤ SKLENÍK...

V máji v roku 1933 Ernst Bertram, profesor literatúry na univerzite v Kolíne nad Rýnom, napísal svojmu priateľovi Thomasovi Mannovi, že sa zúčastnil na obrade pálenia „ne-nemeckých“ kníh pri univerzitnom pamätníku padlých vojakov. V liste uvádza, že sa mu podarilo pred spálením zachrániť knihy svojho priateľa, literárneho kritika Friedricha Gundolfa, nie však Mannove knihy, a že po slávnostnom „auto-da-fé“ pocítil pokoj v duši.

Thomas Mann mu odpísal o niekoľko mesiacov neskôr. „Milý Bertram, ži si dobre vo svojom národnom skleníku, kde ťa brutalita chráni pred pravdou.“

Program Európa pre občanov nám pripomína, že existuje ľudské spoločenstvo, občianska spoločnosť, a že v tejto časti Európy sa vyskytuje otvorená spoločnosť, nezatvorená do skleníka kolektívnych ilúzií.

Často počúvame, že jedinými hodnotami sú hodnoty našej vlastnej komunity. Že je dôležitejšie byť pragmatický než ľudský. Takéto veci v tejto časti Európy neodzneli po prvý raz. Tu sa z drobných urážok stávajú obrovské tragédie; je to miesto, kde nenávisť a chamtivosť ženú suseda do boja proti susedovi. Toto je Európa prázdnych miest, stratených tvárí, umlčaných hlasov a súperenia v utrpení. Je to priestor, kde sa na troskách bývalých synagóg budujú parkoviská. Ale je to aj Európa Franza Werfela, Karla Krausa, Josepha Rotha, Stanisława Reymonta, Františka a Jiřího Langerovcov, Tomáša Garriguea Masaryka a Václava Havla. Ale aj Milana Rastislava Štefánika, Ivety Radičovej či Andreja Kisku.

Je to miesto, kde sa ľudstvo napriek tomu všetkému zomholo na nesmierne prejavy solidarity a súcitu naprieč jazykovými, náboženskými a národnými hranicami. Hovoria nám, že v čase krízy musíme obetovať svoje ideály, že máme rozmýšľať realisticky. Hovoria nám, že otvorenú spoločnosť ohrozuje rôznorodosť, že hranice nášho národného skleníka sú dôležitejšie než pluralita.

A práve tu musíme trvať na tom, že pohostinstvo je nadradené strachu, že hodnoty sú univerzálne a vzťahujú sa na všetkých ľudí a že život v pravde nemôže nahradiť život v nevedomosti a selektívna morálka.

Z prejavu Pavla Tychtla, pri príležitosti otvorenia Stredoeurópskeho fóra
v roku 2015 (krátené)

Želmíra Gerová (v strede), vedúca kancelárie

EURÓPSKA PAMIATKA NA SLOVENSKU

Európske občianstvo (zavedené do praxe tzv. Maachstrichtskou zmluvou z roku 1992) ako koncept okrem osobitných práv obsahuje taktiež kultúrny rámec vo vzťahu k Európe. V praxi to znamená, že sa únia snaží o zapojenie svojich občanov do tzv. európskeho projektu s cieľom posilniť ich pocit „európskosti“. Toto je úzko prepojené s témou občianskej participácie. EÚ do procesu zabezpečovania občianskych práv veľmi rada zapája ich nositeľov – samotných občanov.

Program Európa pre občanov je práve jedným z nástrojov, ktorým únia už od roku 2007 podporuje aktívne európske občianstvo a spoločné hodnoty EÚ. Neziskové organizácie, združenia i samosprávy z 32 účastníckych krajín programu získavajú granty na stretnutia, konferencie či workshopy, aby sa spomenutá idea premietla aj do každodennej reality.

Jedným z konkrétnych cieľov prvého obdobia programu v rokoch 2007 – 2013 bolo i pripomínanie si minulosti so špecifickým dôrazom na obeť totalitných režimov. Sme radi, že od roku 2010 sa každý rok aspoň jednej slovenskej organizácii podarilo získať podporu v rámci danej akcie (Akcia 4 – Aktívna európska pamiatka). Ak mám byť presná, do roku 2013 grant získalo spolu osem slovenských projektov v celkovej výške takmer 292 000 eur.

Tento trend pokračuje aj v aktuálnom programovom období 2014 – 2020, kedy prinášanie svedectiev z minulosti získalo ešte väčšiu prioritu. Za prvé dva roky fungovania programu si podporu vo výške 125 000 eur rozdelili dve slovenské organizácie, v tomto roku sa podarilo dostať na „Reserve list“ Ústavu pamäti národa.

V tejto publikácii nájdete desať príkladov podporených domácich projektov. Projektov, ktoré najmä medzi mladšiu generáciu šíria príbehy ľudí, ako sme my, ľudí, ktorých osudy však boli poznačené krutosťou a nespravodlivosťou. Sú to zároveň i príbehy odvahy, sily a medziľudského porozumenia. Vzhľadom na súčasné dianie v Európe si ich treba pripomínať o to viac...

Želmíra Gerová
Európsky kontaktný bod

ČLOVĚK V TÍSNI SLOVENSKO: MY A NAŠE DEJINY

Grant z programu EPO: 65 000 EUR

Trvanie projektu: 08/2015 - 01/2017

Partnerské organizácie: DROM (CZ)

Web: www.peopleinneed.sk, www.clovekvohrozeni.sk,

Facebook: <https://www.facebook.com/myanasehistorie/?fref=ts>

*„Je mimoriadne málo
projektov, ktoré sa zaoberajú
,oral history' Rómov.“*

Človek v tísní Slovensko (od 1. júla 2016 Človek v ohrození) sa už niekoľko rokov venuje práci s rómskou mládežou v segregovaných lokalitách.

„Všimli sme si, že mladí ľudia sa tak medzi svojimi vrstovníkmi, ako aj vo svojich rodinách veľmi málo rozprávajú o histórii vlastnej rodiny. Málokedy komunikujú so svojimi starými rodičmi o tom, čo oni alebo ich predkovia prežívali počas druhej svetovej vojny,“ hovorí autorka projektu Petra Melikantová.

Projekt mal preto za cieľ priamo zapojiť mládež vo vybraných rómskych komunitách na Slovensku aj v Česku do mapovania ľudských osudov s dôrazom na druhú svetovú vojnu a komunizmus.

Tvorcovia už pri príprave projektu čelili viacerým výzvam – vybrať vhodné komunity a odhadnúť počet rozhovorov s pamätníkmi, keďže mortalita staršej rómskej generácie je oproti nerómskej populácii vyššia. „Práve tento fakt nás motivoval čo najskôr zrealizovať projekt – kým je nažive čo najviac pamätníkov, ktorí by sa mohli o svoje skúsenosti podeliť.“

Jedným z najťažších krokov pri už prebiehajúcich aktivitách bolo nájsť pamätníkov ochotných rozprávať na kameru v slovenčine a udržať záujem mládeže, ktorá často žije prítomnosťou a nevidí zmysel v tom, že sa dozvie niečo viac o histórii svojej rodiny alebo obce. Oboje sa však podarilo. Mladých ľudí veľmi zaujala práca s kamerou a návšteva Múzea holokaustu v Seredi pre nich znamenala veľký emocionálny zážitok.

Pozitívne ohlasy neprichádzajú len od cieľovej skupiny. Organizácia zaznamenala aj väčší záujem o témy projektu zo strany majoritného obyvateľstva obcí, kde sa aktivity konajú. „Bariéra medzi majoritou a Rómami je často veľmi veľká. Komunity žijú vedľa seba roky, a nevedia o sebe základné informácie. Majorita vníma veľmi pozitívne, že sa Rómovia aktívne zaujímajú o svoju vlastnú históriu,“ uzatvára Petra Melikantová. [Dobrá rada](#) 🗨️

Do projektu sa zapojilo takmer 70 mladých ľudí zo Slovenska a Česka. 24 ľudí bolo interviewovaných a nakrútených bolo 8 videí.

„Píšte len také projekty,
pri ktorých máte istotu, že
zodpovedajú potrebám cieľovej
skupiny.“

Rozhovor s pamätníčkou druhej svetovej vojny
(Plavecký Štvrtok, Slovensko, 2015)

Zdieľanie skúseností jednotlivých komunitných centier
zúčastnených na projekte (Trnava, 2015).

Vzdelávanie mládežníckych skupín o druhej svetovej vojne a jednotlivých míľníkoch rómskeho holokaustu (Spišské Podhradie, 2015).

Diskusia s mladými v rámci vzdelávania mládežníckych skupín o druhej svetovej vojne (Spišské Podhradie, 2015).

ČLOVEK V OHROZENÍ: ZABUDNUTÉ PRÍBEHY

Grant z programu EPO: 10 750 EUR

Trvanie projektu: 02/2012 – 01/2013

Partnerské organizácie: Ústav pamäti národa (SK)

Web: www.clovekvohrozeni.sk

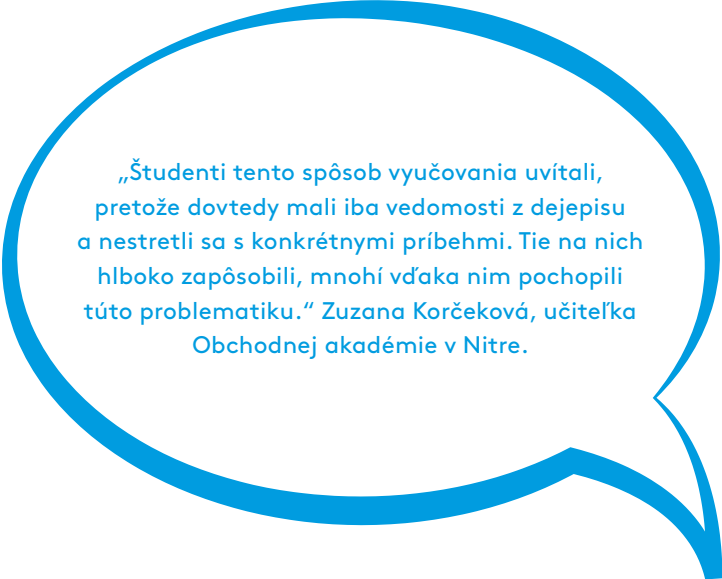
***„S témou totality sa
spoločnosť na Slovensku
doteraz nedokázala vyrovnáť.
Študenti stredných škôl
dostávajú o tomto období
často nepravdivé a nepresné
informácie.“***

Impulzom na napísanie projektu bol spôsob, akým sa žiaci dozvedali o našich novodobých dejinách a období totality. „Na stredných školách sa hovorilo o historických faktoch, ale nie o tom, ako totalita ovplyvnila životy jednotlivcov. Veľmi neurčito sa tiež hovorilo o fašistickom slovenskom štáte. To nás motivovalo pripraviť projekt, vďaka ktorému by sa žiaci mohli zoznámiť s ľuďmi, ktorí v období totality trpeli za svoje názory alebo pôvod,“ hovorí Martin Horák zo združenia Človek v ohrození.

Tvorcov inšpirovali viaceré publikácie z Českej republiky, ktoré sa podobným spôsobom venovali českým dejinám. Projekt Zabudnuté príbehy ponúkol učiteľom metodickú príručku s aktivitami a štyri dokumentárne filmy z produkcie Ústavu pamäti národa (ÚPN), ktoré učitelia môžu používať pri vyučovaní o téme totality v histórii Slovenska. Zamestnanci ÚPN sa tiež zúčastňovali na diskusiách so žiakmi po celom Slovensku.

Špecifickou črtou projektu bolo prepojenie s festivalom dokumentárnych filmov Jeden svet. „Žiaci stredných škôl sa mohli zapojiť do súťaže, v rámci ktorej mali vo svojom okolí vyhľadať pamätníka a nakrútiť krátky dokument o tom, ako totalita ovplyvnila jeho život,“ vysvetľuje Martin Horák. Víťazné filmy sa premietali priamo na festivale, kde boli tiež ocenení víťazi.

Do projektu sa zapojilo 65 škôl a viac než 5 000 žiakov. Filmy a diskusie na festivale Jeden svet videlo viac než 14 000 divákov.

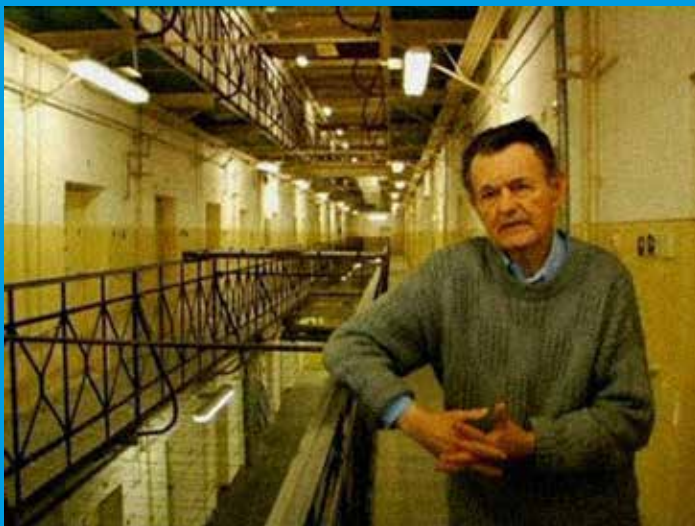

„Študenti tento spôsob vyučovania uvítali, pretože dovtedy mali iba vedomosti z dejepisu a nestretli sa s konkrétnymi príbehmi. Tie na nich hlboko zapôsobili, mnohí vďaka nim pochopili túto problematiku.“ Zuzana Korčeková, učiteľka Obchodnej akadémie v Nitre.

Čo na to
cieľová
skupina

Patrik Dubovský z Ústavu pamäti národa počas prednášky na strednej škole (2013).

Titulná fotografia k filmu Ako som mal začať 3. svetovú vojnu (2012).

Diskusia s Martinom Horákom a Patrikom Dubovským na jednej zo stredných škôl zapojených do projektu (2013).

Otvorenie filmového festivalu Jeden svet, kde boli odovzdané ceny za najlepšie študentské filmy v rámci študentskej súťaže (2012).

DOKUMENTAČNÉ STREDISKO HOLOKAUSTU: ODTLAČKY GISI FLEISCHMANNOVEJ

Grant z programu EPO: 25 000 EUR

Trvanie projektu: 12/2012 - 06/2014

Partnerské organizácie: Atrakt Art - Združenie pre aktuálne umenie a kultúru (SK), Vzdelávacie centrum Múzea KT Osvienčim – Brezinka (PL)

Web: www.rabinka.sk, www.holokaust.sk

„Aktivity významnej židovskej aktivistky sme mladému publiku predstavili v kontexte doteraz neznámych faktov o histórii vojnového slovenského štátu.“

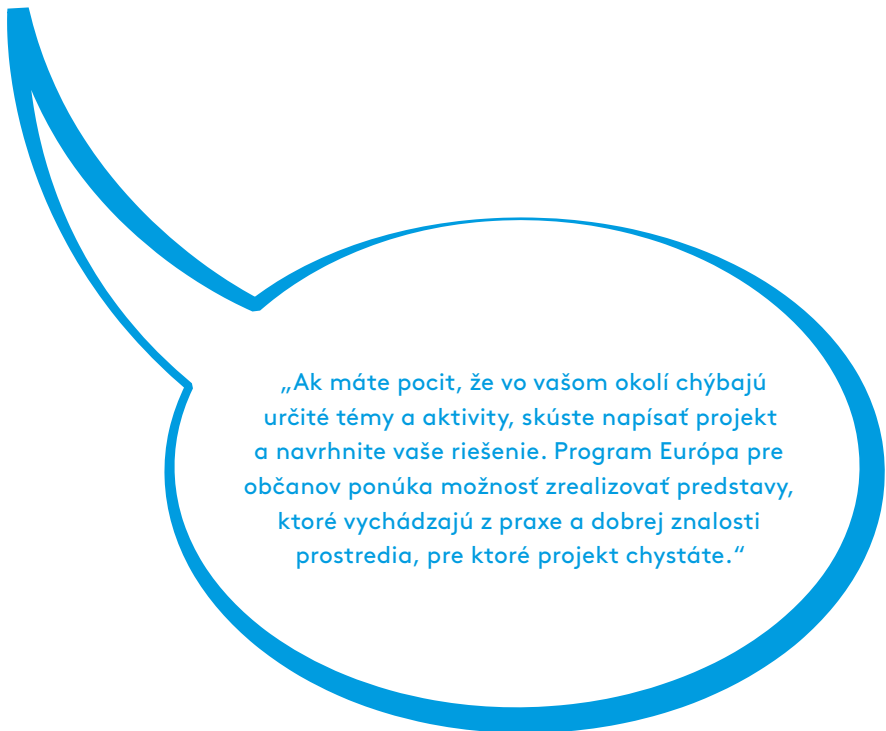
V roku 2012 uplynulo 120 rokov od narodenia židovskej aktivistky Gisely Fleischmannovej, o ktorej známy „lovec nacistov“ Simon Wiesenthal povedal, že si zaslúži vyzdvihnúť ako žiarivý príklad odvahy a vznešenosti. Dokumentačné stredisko holokaustu pripravilo projekt, ktorého cieľom bolo predovšetkým mladému publiku predstaviť osud Gisi Fleischmannovej a jej činnosť na čele ilegálnej Pracovnej skupiny, ktorou sa pokúšala v čase druhej svetovej vojny zvrátiť osud Židov na Slovensku a neskôr v Európe.

„Inšpiroval nás dokument Rabínka spisovateľky, dramatičky a režisérky Anny Gruskovej. Svojím tematickým zameraním bol ideálny pre projekcie v školách, kombinované s odbornými prednáškami a následnými diskusiami,“ približuje autorka projektu Monika Vrzgulová.

Séria projekcií a prednášok bola primárne zameraná na študentov stredných škôl. Tvorcovia na ne pozvali odborníkov – historikov, etnológov. Špeciálnymi hosťami boli seniori, ktorí obdobie holokaustu prežili, a v rozhovore s mladými ľuďmi uvažovali o nadčasových dimenziách, ktoré príbeh Gisi Fleischmannovej v sebe nesie, ako hrdinstvo a humanizmus v minulosti a v súčasnosti, spoločné európske hodnoty a identita či ženské líderky v histórii Európy.

Čím bol podľa tvorcov ich projekt výnimočný? „Bol osobný, ľudský, aktivistický a bez páťosu. Bol zložený z viacerých častí, takže predstavoval dynamický organizmus,“ hovorí Monika Vrzgulová. [Dobrá rada](#) 🗨️

Premietania, prednášky a výstavu, ktorá bola sprievodným podujatím, navštívilo spolu 800 ľudí viacerých generácií. Aktivity projektu dopĺňalo aj uvádzanie divadelnej hry Rabínka (autorka A. Grusková) na scéne Slovenského národného divadla v Bratislave počas celého obdobia jeho realizácie.

„Ak máte pocit, že vo vašom okolí chýbajú určité témy a aktivity, skúste napísať projekt a navrhnete vaše riešenie. Program Európa pre občanov ponúka možnosť zrealizovať predstavy, ktoré vychádzajú z praxe a dobrej znalosti prostredia, pre ktoré projekt chystáte.“

Jedna zo série projekcií spojených s prednáškou o živote Gisely Fleischmannovej, kde špeciálnymi hosťami boli seniory, ktorí obdobie holokaustu prežili (2013).

Uvedenie jednej z projekcií dokumentu Rabínka (2013).

Anna Grusková - autorka, dramaturgička a režisérka dokumentu Rabínka v rozhovore s mužom, ktorý prežil holokaust (2014).

Uvedenie divadelnej hry Rabínka na doskách Slovenského národného divadla (2012).

Otvorenie výstavy fotografií zo života Gisely Fleischmannovej (2013).

MESTO PIEŠŤANY: SPOMIENKY V NÁS

Grant z programu EPO: 21 799,31 EUR

Trvanie projektu: 09/2011 – 09/2012

Partnerské organizácie:

Židovská náboženská obec Piešťany (SK)

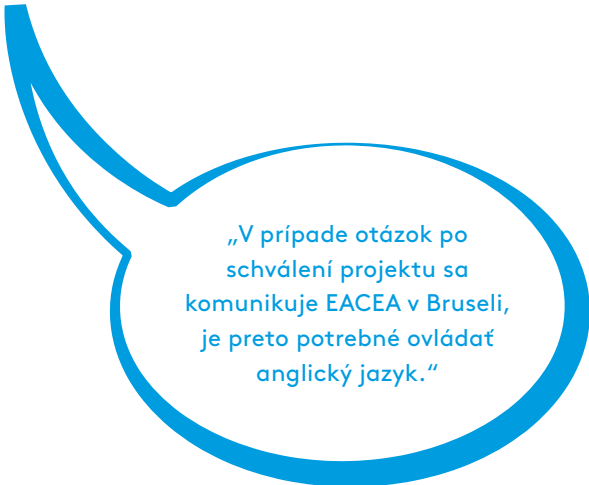
Web: www.piestany.sk

***„Dejiny ovplyvňujú našu
každodennosť. Nikdy
nemôžeme povedať, že sa nás
netýkajú. Holokaust a jeho
hrôzy sa citeľne dotkli aj
obyvateľov Piešťan.“***

„Kedysi žili v Piešťanoch desiatky židovských rodín, ktoré sa najväčšou mierou podieľali na hospodárskom živote v meste. Ich členovia sa venovali kúpeľníctvu, boli dobrými učiteľmi, obchodníkmi či lekármi,“ približuje Jarmila Vilčeková z Mestského úradu Piešťany pozadie vzniku projektu Spomienky v nás.

Cieľom projektu bolo pripomenúť si tragickú históriu holokaustu. Žiaci 9. ročníka základnej školy navštívili Osvienčim, uskutočnila sa pietna spomienka pri pamätníku v Piešťanoch aj medzinárodná konferencia pre žiakov nielen z Piešťan, ale aj z Českej republiky a Poľska spojená s vernisážou fotografií. Spolu sa na aktivitách projektu zúčastnilo vyše štyristo žiakov. **Dobrá rada**

Vďaka projektu vznikla aj kniha Piešťany a Trenčín v čase holokaustu, ktorá učiteľom a žiakom ďalej slúži ako učebná pomôcka.

„V prípade otázok po schválení projektu sa komunikuje EACEA v Bruseli, je preto potrebné ovládať anglický jazyk.“

Vernisáž fotografií pri príležitosti Medzinárodnej konferencie žiakov zo Slovenska, Českej republiky a Poľska (Piešťany, 2012).

MÚZEUM SNP V BANSKEJ BYSTRICI: CHAVIVA: NÁVRAT DO EURÓPSKEJ PAMÄTE

Grant z programu EPO: 92 000 EUR

Trvanie projektu: 04/2013 - 06/2015

Partnerské organizácie: Bet Debora (UK), Anne Frank House (NL), Baševi o.p.s.(CZ), Židovské múzeum Praha (CZ), Comune di Bucine (IT), Židovské informačné centrum, Wroclaw (PL), Štátne múzeum Majdanek (PL), Ester's House Association (HU), Aktuelles Forum (DE), Židovská náboženská obec Bratislava (SK), Nadácia Milana Šimečku (SK), Post Bellum (CZ), Elle Dance (SK), Stanica Žilina-Záriečie (SK), Vertigo o.z. (SK), KC Dunaj (SK), Mestský úrad Banská Štiavnica (SK), Mestský úrad Sládkovičovo (SK), Slovenský inštitút v Prahe (CZ)

Web: www.muzeumsnp.sk/projekty/chaviva-navrat-do-europskej-pamate, www.haviva.sk

„Hovoriť o osudoch ľudí, ktorí boli počas druhej svetovej vojny ochotní priniesť obeť najvyššiu v záujme pomoci iným, je potrebné najmä v tejto turbulentnej dobe, kedy sa do politiky vracia extrémizmus v rôznych podobách.“

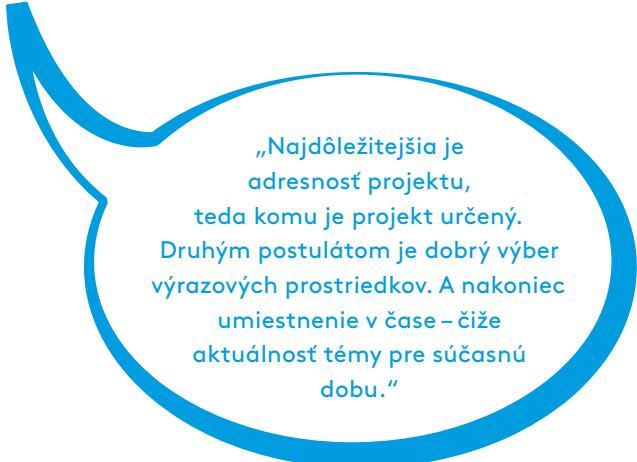
Chaviva Reicková, ktorá prežila veľkú časť svojho života v Banskej Bystrici, počas SNP pomáhala organizovať odboj viacerých židovských skupín. Organizovala odvoz židovského obyvateľstva do Palestíny a pomáhala zachraňovať spojeneckých letcov, ktorí boli zostrelení nad územím Slovenska.

„Dlhodobu oblasť osudy hlavne mladých ľudí v čase protifašistického odboja, práve cez nich chceme osloviť súčasnú generáciu mladých ľudí. Podľa reakcií verejnosti sa nám to darí. Jednou z takýchto osobností je aj Chaviva a to bol aj podnet na podanie projektu,“ hovorí Stanislav Mičev, generálny riaditeľ Múzea SNP v Banskej Bystrici.

Na základe výskumu života a skutkov tejto výnimočnej osobnosti v slovenských, britských a izraelských archívoch vznikol dokumentárny film Chaviva Reick: Návrat do horiaceho domu. Film sa premietal v partnerských inštitúciách, v školách i vo filmovej distribučnej sieti. Dokument doplnil popularizačný komiks s príbehom Chavivy v slovenskom i anglickom jazyku a medzinárodná konferencia Život a osobnosť Chavivy Reickovej. Výstupy z tejto konferencie boli zverejnené v knižnom zborníku. [Dobrá rada](#) 🗨️

Stanislav Mičev si cení pozitívne ohlasy na projekt doma i v zahraničí. „Napríklad pri premietaní v Budapešti nám tamojší predstavitelia židovskej obce ďakovali, že sa mohli oboznámiť s osudom Chavivy, o ktorej nevedeli, napriek tomu, že pôsobila na neďalekom Slovensku.“

Úspešná realizácia projektu motivovala Múzeum SNP k ďalším aktivitám – vo svojom areáli začali v spolupráci s partnerským združením organizovať Dni židovskej kultúry pod názvom Chaviva.

„Najdôležitejšia je adresnosť projektu, teda komu je projekt určený. Druhým postulátom je dobrý výber výrazových prostriedkov. A nakoniec umiestnenie v čase – čiže aktuálnosť témy pre súčasnú dobu.“

Diskusia s tvorcami filmu počas premiéry v Múzeu SNP
(Banská Bystrica, 2014).

Diskusia s tvorcami filmu počas premiéry v Múzeu SNP
(Banská Bystrica, 2014).

Premietanie pre študentov
(Banská Bystrica, 2015).

Spomienky na mládežnícke hnutie H-Šomer H-Cair
a Chavivu Reick. Stretnutie Anky Gruskovej (vpravo),
režisérky filmu o Chavive Reick, s pamätníkmi
predvojnového Československa v Izraeli (leto 2012).

POST BELLUM: MINULOSŤ V PRÍTOMNOSTI

Grant z programu EPO: 60 000 EUR

Trvanie projektu: 10/2014 - 03/2016

Partnerské organizácie: Post Bellum (CZ), Istrian Historical Society (HR), Memorial Sighet (RU), Guttenberg Society (RU), Institute for the 1956 Hungarian Revolution (HU)

Web: www.postbellum.sk

***„Chceli sme ukázať, že
demokratická spoločnosť
potrebuje, aby jednotlivci
znovu a znovu svojimi činmi
prispievali k jej budovaniu.“***

Pre Lenku Kopřivovou a Sandru Polovkovú boli témy, s ktorými sa ich organizácia Post Bellum plánovala uchádzať o grant z programu Európa pre občanov, jasné hneď od začiatku. „Vedeli sme, že sloboda prejavu, občianska statočnosť a vzťah menšiny a väčšiny sú témy veľmi relevantné pre spoločnosť v akejkoľvek dobe. Chceli sme hlbšie pochopiť, ako sa ich chápanie zmenilo v priebehu posledného storočia, a najmä, čo znamenajú pre mladých ľudí dnes,“ vysvetľujú.

Tvorcovia nakrúcali rozhovory s pamätníkmi a tie následne využili ako podnety na diskusiu s mladými ľuďmi (13-26 rokov). Práve oni boli hlavnou cieľovou skupinou projektu, pričom diskusie sa konali v rámci niekoľkých desiatok zážitkových workshopov. Inšpiráciu Post Bellum čerpal z práce viacerých nemeckých organizácií, ktoré sa zaoberajú výchovou k demokracii.

Výnimočnosť projektu vidia Lenka Kopřivová a Sandra Polovková najmä v tom, že sa nevenovali čisto historickým veciam, ale veľmi dôležitý bol presah a prínos pre súčasnosť. **Dobrá rada** 🗨️

Aj vďaka tomuto projektu sa v Post Bellum rozhodli príprave zážitkovo-pedagogických workshopov venovať aj naďalej, keďže podobné aktivity v našom vzdelávacom systéme chýbajú.

„Choďte po svete
s otvorenými očami
a všimajte si, čo by sa kde dalo
zlepšiť. Potom sa vám aj projekty
budú písať ľahšie. Projekt, ktorý reaguje
na spoločnosť a jej potreby, má určite
väčšiu šancu na úspech než ten,
ktorému toto prepojenie
chýba.“

„Ja podujatie hodnotím pozitívne.
Naozaj to boli sympatickí ľudia, ktorí nás
naučili niečo nové a dokonca aj pomocou
hry. Páčilo sa mi a určite by som s nimi
chcela mať aj ďalšie hodiny.“ Z komentárov
žiakov ZŠ Karloveská, ktorí sa zúčastnili na
workshopoch ‚Deň, kedy sa mlčalo‘.“

Čo na to
cieľová
skupina

Výstava Post Bellum SK v Banskej Bystrici (2015).

Workshop pre základné školy Deň, kedy sa mlčalo (2016).

Workshop pre stredné školy Tak toto neprejde! (2015).

Sandra Polovková, riaditeľka Post Bellum SK, na workshope Deň, kedy sa mlčalo (2016).

PROJEKT FÓRUM: STREDOEURÓPSKE FÓRUM

Grant z programu EPO: 100 000 EUR

Trvanie projektu: 01/2014 - 12/2017

Partnerské organizácie: Agora Central Europe (CZ), The Centre for Cultural Decontamination (RS), Coolpolitics (NL), Depot (AT), Felix Meritis (NL), Free Word(UK), Index on Censorship (UK), The Institute of Ideas (UK), Václav Havel Library (CZ), Krytyka Polityczna (PL), Open Democracy (UK), The Red House (BG)

Web: www.ceeforum.eu

***„V prvom rade nám ide o to,
aby vznikol priestor na dialóg.
Dialóg spoločenských vedcov
a občianskej spoločnosti,
dialóg Východu a Západu,
dialóg rôznych generácií.“***

Keď bola Marta Šimečková školáčka, snívala o tom, aké by to bolo, namiesto občianskej výchovy, dejepisu alebo slovenčiny len tak počúvať všetkých tých ľudí, o ktorých sa učíme, naživo. Ako spolu debatujú. Sen vytvoriť priestor pre špičkovú európsku debatu a ponúknuť ľuďom možnosť byť jej súčasťou sa jej splnil v podobe Stredoeurópskeho fóra.

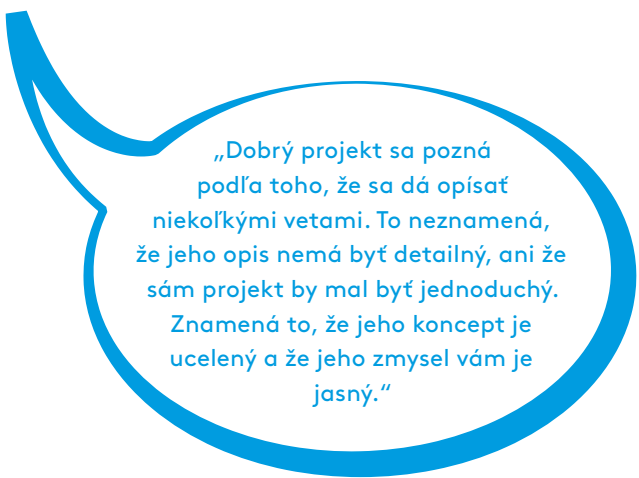
„Stredoeurópske fórum sme stvorili preto, aby aj v Bratislave mohli ľudia diskutovať s významnými filozofmi, spisovateľmi a intelektuálmi o tom, čo je nosnou témou občianskej reflexie spoločnosti,“ hovorí. Samotné diskusie obohacujú sprievodné podujatia – divadelné predstavenia, čítania kníh, filmové premietania, výstava fotografií a diskusie na školách.

Prvú debatu v divadle zorganizovala Marta Šimečková spolu s kolegynami pri príležitosti dvadsiateho výročia Novembra s Václavom Havlom ako hosťom. Odvtedy každý rok fóru dominuje iná téma, z ktorej vyplýva samostatný cieľ, ako napríklad nájsť odpovede na otázku, čo je spoločný hodnotový základ Európanov a ako ho môžeme my ako občania premietat dennodenne do praxe. Cieľom je tak poskytnúť okrem filozofickej diskusie aj konkrétne idey o ďalšom spoločenskom fungovaní, ktoré z diskusií vziđu.

Dobrá rada 🗨️

Organizátorky veria, že projekt je výnimočný svojou rôznorodosťou a zapájaním všetkých generácií. Každoročne sa fóra zúčastňuje okolo 3500 ľudí.

Pochvalné ohlasy každý rok zbierajú od divákov i od samotných panelistov, ktorí sa na podujatie radi vracajú. „Na minuloročnom fóre v istej chvíli zbadali, že dvaja požiarnici, ktorí zo zákona musia byť v divadle vždy, po prvý raz porušili svoj nezúčastnený pokoj, nasadili si slúchadlá, aby mohli sledovať debatu Viktora Jerofejeva a Oksany Zabuzko („Zlý Stalin“) a už ich nezložili. Až vtedy sme si povedali, že sa nám všetkým predsa len čosi podarilo,“ dodáva Marta Šimečková.

„Dobrý projekt sa pozná podľa toho, že sa dá opísať niekoľkými vetami. To neznamená, že jeho opis nemá byť detailný, ani že sám projekt by mal byť jednoduchý. Znamená to, že jeho koncept je ucelený a že jeho zmysel vám je jasný.“

Panelová diskusia na tému Únava z demokracie,
Stredoeurópske fórum 2009.

Recepcia k otvoreniu Stredoeurópskeho fóra na tému
My a oni v roku 2014, (Moyzesova sieň, Gondova 2,
Bratislava)

Václav Havel (Česká republika) ako hosť Stredoeurópskeho fóra v roku 2009.

Ilustračná fotografia k Stredoeurópskemu fóru, čaká sa na panelistov preč, symbolika padajúceho lístia je súčasťou vizuálnej identity fóra od jeho začiatku v roku 2009.

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA: SVEDKOVIA Z OBDOBIA NESLOBODY

Grant z programu EPO: 21 739 EUR

Trvanie projektu: 10/2010 - 09/2011

Partnerské organizácie: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV v Bratislave (SK), Post Bellum (CZ), Konfederácia politických väzňov Slovenska (SK), Zväz protikomunistického odboja (SK)

Web: www.upn.gov.sk, www.pametnaroda.cz,
www.memoryofnations.eu

*„Možnosť porovnania
čo najširšieho spektra
jednotlivých výpovedí a ich
zaradenie do dejinných
súvislostí umožňuje
odborníkom i laikom pútavou
formou priblížiť deje
a fenomény dvadsiateho
storočia.“*

Ústav pamäti národa (ÚPN) sa dlhodobo zaoberá skúmaním obdobia neslobody a venuje sa aj nakrúcaniu svedeckých výpovedí ľudí, ktorí boli v tomto období perzekvovaní. Grant z programu Európa pre občanov umožnil inštitúcii zrealizovať, i rozšíriť tieto aktivity.

„Hlavným cieľom projektu bolo metódou oral history zaznamenať svedectvá žijúcich pamätníkov totalitných režimov 20. storočia na území Slovenska. Vytvárame tak databázu, ktorá sa uchováva v audiovizuálnom archíve ÚPN a je prístupná širokej verejnosti,“ charakterizuje projekt Jana Speváková z ÚPN.

Po spracovaní päťdesiatich svedeckých výpovedí ÚPN v spolupráci s českým partnerom Post Bellum zabezpečil zverejnenie príbehov na webových stránkach www.upn.gov.sk, www.pametnaroda.cz a www.memoryofnations.eu.

„Chceli sme tiež preskúmať fenomény, ktoré totality minulého storočia sprevádzali, a skladať mozaiku spomienok stoviek jednotlivcov, ktorí sa ocitli v hraničnej situácii a boli ochotní vydať o týchto skutočnostiach svedectvo,“ dodáva Jana Speváková.

Ústav pamäti národa získal prostriedky aj na pokračovanie tohto projektu, ktorý rozšíril o vydanie publikácie a DVD a prednášky na školách.

Záber z nakrúcania s pamätníkmi, ktorí spomínali na obdobie totalitných režimov 20. storočia (2011).

Nakrúcanie s pamätníkmi (2011).

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA: SILA SVEDECTVA

Grant z programu EPO: 34 820 EUR

Trvanie projektu: 12/2011 – 09/2012

Partnerské organizácie: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV v Bratislave (SK), Post Bellum (CZ), Konfederácia politických väzňov Slovenska (SK), Zväz protikomunistického odboja (SK)

Web: www.upn.gov.sk, www.pametnaroda.cz,
www.memoryofnations.eu

***„Tému totalitných režimov
20. storočia sme chceli
verejnosti, predovšetkým
študentom stredných a vysokých
škôl, priblížiť textovou aj
audiovizuálnou formou.“***

Ústav pamäti národa (ÚPN) nadviazal na projekt Svedkovia z obdobia neslobody. Pokračoval v nakrúcaní, následnom spracovaní a zverejňovaní príbehov svedkov udalostí, ktoré sa udiali v Európe v období rokov 1938 až 1989 na webových stránkach www.upn.gov.sk, www.pametnaroda.cz a www.memoryofnations.eu. Novinkou bol výstup v podobe publikácie s priloženým DVD.

„Slovensko-anglická publikácia s názvom Sila svedectva obsahuje odborné štúdie k jednotlivým historickým témam, ktoré dopĺňajú spracované príbehy pamätníkov a ich svedectvá. Tieto si záujemca môže pozrieť i na DVD,“ hovorí Jana Speváková z ÚPN.

Knih sa venuje týmto témam zo slovenských dejín: Viedenská arbitráž, holokaust, gulagy, kolektivizácia, prenasledovanie cirkví, úteky za hranice, rok 1968 a normalizácia, život za mrežami, November '89.

Na základe pozitívnej spätnej väzby od učiteľov i študentov ÚPN pokračoval v rozbehnutých aktivitách i ďalším projektom Hľadanie pravdy, ktorý rozšíril o prednáškovú činnosť na školách.

Pamätníčka obdobia kolektivizácie a gulagov,
záber z DVD Sila svedectva (2012).

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA: HĽADANIE PRAVDY

Grant z programu EPO: 60 976 EUR

Trvanie projektu: 12/2012 - 05/2014

Partnerské organizácie: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV v Bratislave (SK), Post Bellum (CZ), Konfederácia politických väzňov Slovenska (SK), Zväz protikomunistického odboja (SK)

Web: www.upn.gov.sk, www.pametnaroda.cz,
www.memoryofnations.eu

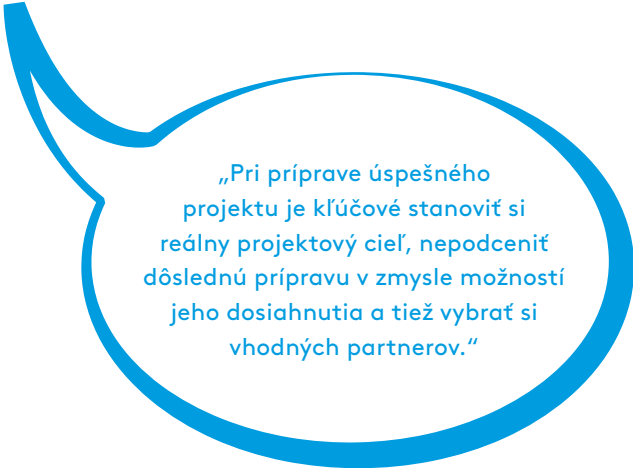
*„Nahrávaním ,oral
history‘ zachovávame
a sprostredkujeme ďalej
morálne posolstvo boja za
slobodu a demokraciu.“*

Hľadanie pravdy nadväzuje na predchádzajúce projekty podporené z programu Európa pre občanov Svedkovia z obdobia neslobody a Sila svedectva. Ústav pamäti národa (ÚPN) pokračoval v nakrúcaní svedeckých výpovedí, v ich spracovávaní a zverejňovaní na webových stránkach. Prostredníctvom životopisov svedkov a ich individuálnych ľudských svedectiev o dvoch totalitných režimoch 20. storočia sa opäť snažil prispieť k vytváraniu spoločnej európskej pamäti.

„Projekt sme však rozšírili o ďalšie aktivity, a to prednáškovú činnosť na stredných a vysokých školách, v rámci ktorej sme použili knihu a DVD z predchádzajúceho projektu,“ hovorí Vladimír Palko z ÚPN.

Za najväčší prínos tvorcovia považujú zachovanie svedectiev aj pre budúce generácie. Zároveň má oral history morálny aspekt zadosťučinenia pre ľudí, ktorí trpeli počas totalitných režimov 20. storočia. [Dobrá rada](#)

V súčasnosti ÚPN využíva svedectvá pamätníkov obdobia neslobody aj pri tvorbe dokumentárnych filmov.

„Pri príprave úspešného projektu je kľúčové stanoviť si reálny projektový cieľ, nepodceňiť dôslednú prípravu v zmysle možnosti jeho dosiahnutia a tiež vybrať si vhodných partnerov.“

Nakrúcanie svedeckej výpovede o obdobiach totalít (2013).

Nakrúcanie dokumentárneho filmu
totalitných režimoch (2013).

Nakrúcanie svedeckej výpovede
(2013).

Rozhovor s pamätníkom (2014).

PRAKTICKÉ INFORMÁCIE NA ZÁVER

V rámci akcie Európska pamäť sa podpora z programu Európa pre občanov zameriava na financovanie projektov zaoberajúcich sa príčinami totalitných režimov v moderných dejinách Európy (predovšetkým, ale nie výlučne, nacizmu, ktorý viedol k holokaustu, fašizmu, stalinizmu a totalitných komunistických režimov) a na pripomínanie si obetí ich zločinov.

Akcia tiež pokrýva aktivity týkajúce sa iných kľúčových míľnikov súčasných alebo nedávnych európskych dejín. Uprednostnia sa v nej aktivity na podporu tolerancie, vzájomného porozumenia, medzikultúrneho dialógu a zmierenia ako spôsob preklenutia minulosti a budovania budúcnosti, predovšetkým s cieľom osloviť mladšiu generáciu. Od projektov v rámci tejto oblasti sa očakáva, že budú zahŕňať rôzne druhy organizácií (miestne orgány, mimovládne organizácie, výskumné inštitúcie atď.) alebo že sa v rámci nich budú rozvíjať rôzne druhy činností (výskum, neformálne vzdelávanie, verejné diskusie, výstavy atď.), alebo že sa do nich budú zapájať občania pochádzajúci z rôznych cieľových skupín.

Projekty by sa mali navyše realizovať na nadnárodnej úrovni (vytváranie a prevádzkovanie nadnárodných partnerstiev a sietí) alebo s jasným európskym rozmerom.

UZÁVIERKA PRE ROKY 2017—2020:

1. marec (začiatok medzi
1. augustom v roku uzávierky
a 31. januárom nasledujúceho
roku)

KTO MÔŽE ŽIADAŤ?

verejné miestne/regionálne
orgány alebo mimovládne
organizácie vrátane organizácií
občianskej spoločnosti, združenia
pre pozostalých a kultúrne,
mládežnícke, vzdelávacie
a výskumné organizácie, združenia
partnerských miest a pod.

KOLKO MÁ MAŤ PROJEKT PARTNEROV?

Projekt by mal zahŕňať organizácie
aspoň z jednej členskej krajiny,
ale uprednostňujú sa nadnárodné
projekty.

MAXIMÁLNA VÝŠKA GRANTU:

100 000 eur. Grant je poskytnutý vo
forme tzv. paušálnej sadzby.

MAXIMÁLNA DĹŽKA PROJEKTU:

18 mesiacov (1,5 roka)

VIAC INFORMÁCIÍ:

www.europapreobcanov.sk

EURÓPA PRE OBČANOV: EURÓPSKA PAMÄŤ

© Európsky kontaktný bod
november 2016

Kontakt:

Európsky kontaktný bod
Národné osvetové centrum
Námestie SNP 12
812 34 Bratislava

Tel.: +421 2 2047 1291

Email: office@europapreobcanov.sk

Ďalšie informácie na:

www.europapreobcanov.sk

Táto publikácia bola financovaná s podporou
Európskej komisie.

Táto publikácia odráža výhradne názory
autorov, Európska komisia nezodpovedá
za obsah prezentovaných informácií.

